

Doktor urak, hátra arc!

Tisztelt 50 éven felüli Kolléga Urak!

Nyugalom, a megszólítás mögött nem rejlik sem nemi, sem életkori diszkrimináció, nem sérül a politikai korrektség elve. A megszólított csoportot, melyhez én is tartozom, egy bizonyos közös élményvilág fűzi egye és különbözteti meg a többiektől. Mi vagyunk a katonaviselt öregfiúk, a hajdani Magyar Néphadsereg veteránjai, akikre végzett orvosként még vonatkozott az általános honvédelmi kötelezettség. Mindannyian őrzünk derűs és borús emlékeket, történeteket abból a világból, amelyről fiatal kollégáinknak csak vázlatos ismeretük lehet. Osszuk hát meg velük és egymással élményeinket, amíg erre még módunk van! Ki-ki, amire emlékszik, és úgy gondolja, hogy közlésre érdemes, küldje be nekünk bátran. Ha bizonyos dolgokra eltérően emlékezünk, majd legfeljebb hajba kapunk, tessenek kommentálni! Az ifjak számára remélem, szórakoztató lesz, de azt is remélem, hogy a mi tapasztalatainknak hasznát soha nem fogják venni, vagyis nem lesz megint ok arra, hogy kötelező sorozással egészítsék ki a hadsereg állományát.

Egyidejűleg teljes tisztelettel szólok a hivatásos katon orvosokhoz. Nézzék el nekünk, ha megrögzötten civil lelkünkben fakadóan néha élcélődvé beszélünk a katonaság intézményéről általában. Arra is gondolunk, mit jelentett eleinknek, annak idején a harctéri orvoslást élesben gyakorolni, a tűzvonalban küzdeni emberéletek, kezek, lábak, szemek megmentéséért.

Tehát akkor: rajt! Doktor urak, hátra arc, közös múltunknak tiszteee-legj!

Osváth János dr.

Egy sorozó orvos emlékei II.

János Ádám dr.

Priuszosok

Szégyen és gyalázat, de ilyenek is akadtak a fiatal sorozandók között. A személyi kartonok megfelelő rubrikájában egy nagy B betű árulkodott a büntetett előletről. Ha valaki összességében egy bizonyos időnyi szabadságvesztést szedett össze (öt év? kevesebb? nem emlékszem már), akkor méltatlanná vált a szocialista magyar hadsereg egyenruhájára, és magába roskadva röhögött a markába. A jogszabály teljesen megérthető, na de akkor is.

Néha a priuszosokon is tornáztattam az agyamat, saccolgattam, hogy az előttem álló legényhez milyen fajta bűncselekményt tudok asszociálni. Főként a jobb arcúaknál fogott el a kíváncsiság, és meg is kérdeztem tőlük. „A szocialista államrend elleni izgatás” – vallott a vézna, szemüveges kicsapott egyetemista. „Gépjármű jogtalan eltulajdonítása és közösség elleni akármí” – vágta ki hetykén egy ápolt külsejű fickó. Az autótolvajokkal szívesen beszélgettem, megpróbáltam kiszedni belőlük némi cinkos tanácsot, hogy mi módon védekezhetek ellenük. Ez a fiú nem habozott a bizalomgerjesztő válasszal. „Doktor úr, bármikor keressen fel, termékeink megbízhatóak, áraink reálisak!” Azzal átnyújtotta a prospektusát annak a biztonsági berendezéseket forgalmazó maszek cégnek, amelynek társtulajdonosa volt. Nem semmi.

Ide kívánczozna néhány botrányosan büntetlen előélet említése, de azok sajnos rejtve maradtak. Egy mégis emlékeztető. Megjelent a sorozáson a könnyűzene egyik fejedelmének a fia. Orvosi papírokat hozott hiteles helyről, szívfájdítóan súlyos betegségekről. Csont nélkül alkalmatlan lett. Mikor kiment, a bizottságban ülő fiatal rendőr teljesen kibukva elmondta, hogy éppen ő intézkedett, amikor ez az aranyifjú félévvel korábban a Rózsadombon elütött egy öregasszonyt és diszkrétan tovább hajtott.

Mivel se más országban, se más politikai rendszerben nem soroztam, nincs összehasonlítási alapom, hogy mindez normális körülmények (?) között hogy megy. Nincs fix pont, nincs tanulság

Homokosok

Tényleg, mondják ezt ma még? Akkor ez volt a homoszexuálisok leggyakoribb megnevezése a közbeszédben. A buzi nagyon obszcén volt, a homokos bizalmas, enyhén megvető, de se erősebb, se gyengébb nem volt, mint a meleg, ami szintén már nagyon régen létezett. Hogy végül miért ez az utóbbi lett a hivatalos, neutrális, az

érintettek által büszkén vállalt jelző, azt én nem tudom megmondani.

A homoszexualitás gyakorlása Magyarországon éppen akkoriban került ki a büntetendő cselekmények kategóriájából. Ha valakiről egyértelműen kiderült, azt alkalmatlannak nyilvánítottuk. Egy laktanya közösségében előbb-utóbb kiderült volna az illetőről, és olyan kollektív gyötrésnek lett volna kitéve, ami szökéshez, öngyilkossághoz vezethetett. Akkoriban. No és most? Az általános „coming out”, a „pride” világában? Ma nincs védkötelezettség, de ha lenne, nem hiszem, hogy a melegek jobban megúsznák. Félek, hogy még rosszabb lenne.

Amikor szembe kerültünk ilyen esetekkel, vakarhattuk a fejünket, a kieg. tisztekkel együtt. Ez a rendellenesség (bocsánat, akkor legalábbis annak tekintették) nem volt olyan egyértelműen diagnosztizálható, mint egy szívbetegség, vagy epilepszia. Többször bemondáson alapult. Nem volt valószínű, hogy a srác hazudik, mert hát az akkora szegény volt, hogy inkább bezupált két évre, mint hogy kimondja magáról. Azért biztosan akadtak, akik mégis megpróbálták. Abból a feltételezésből indultunk ki, hogy ezzel a súlyos lelki bajjal (micsoda középkor!) az illető már járt pszichológusnál, ezért igazolást kértünk. Gyakran kaptunk is, több évre visszamenően „az ösztönélet zavara” miatt folytatott rendszeres pszichoterápiáról. Aki nem hozott semmit, arról egyeztetünk a sorozó tiszttel, aki kedvetlenül intett, hogy hagyjuk futni, inkább, mint hogy majd probléma legyen. De a fiú azért megkaphatta a jelenlévő körzeti rendőrtől, hogy „a szemünk azért magán lesz, és nehogy egyszer az esküvőjéről értesüljünk...”.

Mi orvosok is különböző módon reagáltunk a jelenségre. Bedróczy doktor volt az egyik véglet. „Figyelted ezt a nyomorultat? Hogy nem süll le a bőr a képéről! A pofámba vigyorog, hogy „tetszik tudni, én a fiúkat szeretem.” A lábánál fogva kötném fel egy faágra, aztán leszokna róla.” vicsorogta Hippokratész kései famulusa.

Egy eset nagyon megrázott. Jól megtermett, értelmes és értelmiségi arcú fiú állt előttünk. Elmondta, kertetel nélkül. A társam egy nagyon jóindulatú, alapjában naiv kolléga volt, később az Orvosi Kamarában viselt magas tisztséget. „Fiatalember, voltak esetleg kellemetlen élményei lányokkal kapcsolatban...?” Kénytelen voltam a vizsgált sorköteles jelenlétében rászólni: „János, ezt ne!”. Elmondtam a srácnak, hogy bizonyíték nélkül nehéz helyzetben vagyunk. A következő napon hozott dokumentumot. Mint kiderült, néhány évvel korábban anonim levélben fordult segítségért a Magyar Ifjúság legendás híró szexológus tanácsadójához, Veres Pál doktorhoz. Veres Pali (túlkorosként velem egy évfolyamra járt az orvosegyetemen) külön is foglalkozott vele. Zárt borítékban megtekintésre elküldte nekünk páciense leveleit, amelyekben leírta, mint fedezte fel magában a homoerotikus hajlamot, miként próbálta leküzdeni, rejtgetni, eljutva az öngyilkosság pereméig. Szívet tépő olvasmány volt, emellett magas színvonalú szöveg, a klasszikus német irodalomból vett idézetekkel. Megkaptam

a végleges felmentést. Mikor távozott, nem láttam megkönnyebbülést az arcán.

Vallomás

Csaltam. Néhány esetben részrehajlóan döntöttem a katonai alkalmasság minősítésében.

Enyhítő – de ha úgy vesszük, súlyosbító – körülmény, hogy ebből sem magamnak, sem családomnak egy fillér haszna nem származott.

Az eredendő bűn akkor esett, amikor egy színinövendék került a szemem elé, akit hírből ismertem, mivel az édesapja bejáratos volt nővéremékhez, én is szívélyes viszonyban voltam vele. A srácot felvették a főiskolára, de előtte két évre be kellett volna vonulnia, ami a karrierjét csírájában fojtotta volna meg. Hozott valami használatatlan leletet a derékfájásáról. Elfogadtam, de egy évi halasztásnál erősebbet nem mertem beírni. Szerencséjére ez is elég volt ahhoz, hogy megússza az egészet. Vezető fővárosi színész és rendező lett, színésznemzedékek kerültek ki a keze alól a főiskolán. Nem sokkal az ő sorozása után zeneművész bátyját is sikerült megóvnom attól, hogy tehetsége kárba vesszen a magyar kultúra számára. Ismert zenetudós lett, vele kapcsolatban sem lehet rossz a lelkiismeretem.

A harmadik egy hegedűművész növendék volt. Ez már 1989 őszén történt, pezsgett körülöttünk a világ. Ez alkalommal az volt a feladat, hogy bevonulás előtt vizsgáljuk felül azokat, akiknél az utolsó sorozás óta valami újabb egészségi gond merült fel. Ez az elkeseredett fiú is hozott valami orvosi leleteket, de azoknak nem sok hasznát vette. A művészeti főiskolák kaptak egy bizonyos szűk keretet arra, hogy a legtehetségesebb növendékek felmentését kezdeményezzék a seregnél. A gyerek éppen hogy nem fért be, mert egy országos versenyen „csak” másodikként futott be. Szemüveges volt. Megkérdeztem, hány dioptria, mondta, hogy hat. Töprengtem, végül így szóltam: „Hát ezt azért időnként nem árt ellenőrizni. Annyit tudnia kell, hogy ha holnapra hoz egy szemészeti leletet hét dioptriáról, akkor a hadseregnek le kell mondania a maga szolgálatáról”. Persze másnap visszajött az újabb, immár hét dioptriáról szóló lelettel. Csak az volt a ciki, hogy miután a parancsnok közölte vele sajnálatos alkalmatlanságát, odajött az asztalunkhoz, és megköszönte. Szerencsére a tisztek nem hallották, bár talán akkor sem történt volna semmi, ha hallják. Sorozó társam egy kedves, csupa szív, jó humorú gyerekorvos volt, a rohanó politikai események nagyon felvillanyozták. „Ne köszönjön semmit, csak egyet ígérjen meg: ha átlépjük a román határt, elsőként jelentkezik katonai szolgálatra!” Miután a srác elment, odafordultam hozzá: „Te Sándor, nekem meg azt ígérd meg, hogy ha a románok lépik át a magyar határt, te leszel az első, aki jelentkezik!”

A román határon a helyzet azóta is változatlan, szegény Sándort Isten nyugosztalja, pár éve elvitte valami betegség. A hegedűművész nevét nem jegyeztem meg, így nem tudom, mire vitte.